

سیاست گذاری شبکه های ماهواره ای

از تحولات قانون گذاری تا الگوی ذهنی صاحب نظران

- تاریخ نگاری روز و برخورد با تجهیزات دریافت خانگی شبکه های ماهواره ای در ایران
- شبکه های ماهواره ای رسانه اصلی یا جایگزین
- مطالعه تطبیقی سیاست های رسانه ای کشورهای آسیایی در مواجهه با شبکه های ماهواره ای
- الگوی ذهنی صاحب نظران ایران در مواجهه با شبکه های ماهواره ای

نویسنده:

دکتر سید محمد کاظمی قهفرخی

(عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی)

انتشارات
دانشگاه امام صادق علیه السلام

عنوان: سیاست‌گذاری شبکه‌های ماهواره‌ای؛ از تحولات قانون‌گذاری تا الگوی ذهنی صاحب‌نظران

مؤلفان: دکتر سیدمحمد کاظمی قهفرخی

ناشر: دانشگاه امام صادق علیه‌السلام

صفحه‌آرا: رضا عبداللهی

ویرایش ادبی: علیرضا الهدادی

طراح جلد: محمد روشنی

آیه‌ساز و ناظر نسخه‌پردازی و چاپ: رضا دبیا

چاپ و صحافی: چاپ سپیدان

چاپ اول: ۱۳۹۸

قیمت: ۳۵۰/۰۰۰ ریال

شمه‌گان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۰۰۰۰۰۰۰۰

«این کتاب با کمک حمایتی منتشر شده است»

فروشگاه مرکزی: تهران: خیابان انقلاب بین خیابان قهفرخی و خیابان دانشگاه، مجتمع پارسا، همکف، واحد ۴

تلفن: ۰۲۱-۸۸۳۷۰۱۴۲

فروشگاه کتاب صادق: تهران: بزرگراه شهید جمالی، مدیریت، ضلع شمالی دانشگاه

صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵ کد پستی: ۱۱۵۹۱ • تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲

E-mail: pub@kfs.ir • www.ketabesadiq.ir • فروشگاه اینترنتی

سرشناسه: کاظمی قهفرخی، سیدمحمد، ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور: سیاست‌گذاری شبکه‌های ماهواره‌ای؛ از تحولات قانون‌گذاری تا الگوی ذهنی
صاحب‌نظران مؤلف سیدمحمد کاظمی قهفرخی.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۳۲۵.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۷۷۹-۰۰۰۰۰۰۰۰

موضوع: تلویزیون -- ایران -- بخش مستقیم ماهواره‌ای -- جنبه‌های سیاسی

موضوع: ماهواره‌ها -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی

موضوع: ماهواره‌ها -- ایران -- جنبه‌های سیاسی

موضوع: رسانه‌های گروهی -- ایران -- تأثیر -- جنبه‌های سیاسی

موضوع: تلویزیون -- آسیا -- بخش مستقیم ماهواره‌ای -- مطالعات تطبیقی

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

رده‌بندی کنگره: TK ۶۶۷۷

رده‌بندی دیویی: ۶۲۱/۳۸۵۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۵۱۴۰۹

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی‌باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست مطالب

۱۳		حجت‌الآمر
۱۵		مقدمه نویسنده
		فصل اول. تاریخ‌نگاری شیوه مواجهه با تجهیزات دریافت خانگی
۱۷		شبکه‌های ماهواره‌ای در ایران
۱۷		مقدمه
۲۰		۱-۱. نگرش‌ها
۲۴		۱-۲. اولین برنامه سیاستی در سال ۹۹۴
۲۸		۱-۳. دیدگاه رهبر ایران به عنوان عالی‌ترین مرجع تصمیم‌گیری
۲۹		۱-۴. ضابطه‌مند کردن استفاده از ماهواره
۳۱		۱-۵. پارازیت؛ سیاستی تکنولوژیک محور
۳۳		۱-۶. راهکارهای استفاده از ماهواره‌های بخش مستقیم
۳۵		۱-۷. قرارگاه ماهواره
۳۶		جمع‌بندی
۳۷		یادداشت‌ها
۳۹		فصل دوم. شبکه‌های ماهواره‌ای؛ رسانه اصلی یا جایگزین
۳۹		مقدمه
۴۰		۲-۱. رسانه جدید
۴۰		۲-۱-۱. معنای جدید بودن رسانه‌ها

۴۱	۲-۱-۲. چستی رسانه‌های جدید
۵۰	۲-۱-۳. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۵۳	۲-۲. گونه‌شناسی تأثیرات اجتماعی شبکه‌های ماهواره‌ای
۵۵	۲-۲-۱. انواع رسانه‌ها
۷۷	۲-۲-۲. تحلیل و نتیجه‌گیری
۸۰	۲-۲. اقتضات سیاست‌گذاری رسانه‌ای در جهان معاصر
۸۱	۲-۳-۱. مختصات مدرن سیاست‌گذاری رسانه‌ای
۹۱	۲-۳-۲. مختصات حکمرانی شبکه‌های ماهواره‌ای در دولت اسلامی
۱۱۲	جمع‌بندی
۱۱۳	یادداشت‌ها

فصل سوم. مطالعه تطبیقی سیاست‌های رسانه‌ای کشورهای آسیایی

در مواجهه با شبکه‌های ماهواره‌ای

۱۲۱	مقدمه
۱۲۲	۳-۱. کره جنوبی
۱۲۲	۳-۱-۱. تصویب قانون جدید و شروع به کار خدمات پخش ماهواره‌ای
۱۲۴	۳-۱-۲. سهمیه‌بندی پخش
۱۲۶	۳-۱-۳. ایجاد محدودیت در مالکیت
۱۲۶	۳-۱-۴. تنوع پخش‌کننده‌های رادیویی و تلویزیونی
۱۲۷	۳-۱-۵. دیجیتالی کردن پخش‌کننده‌های تلویزیونی
۱۲۷	۳-۲. ژاپن
۱۲۸	۳-۲-۱. اتخاذ سیاست حمایتی از رسانه عمومی ان‌اچ‌کی
	۳-۲-۲. راه‌اندازی پخش‌کننده‌های ماهواره‌ای و ارتباطات ماهواره‌ای و محدودیت برای سرمایه‌گذاران خارجی
۱۲۸	
۱۲۹	۳-۲-۳. پخش‌کننده‌های عمومی و خصوصی؛ تمرکزگرایی یا تمرکززدایی
۱۳۰	۳-۲-۴. خصوصی‌گرایی همراه با محدودیت در پخش ماهواره‌ای
	۳-۲-۵. ایجاد امکان تنوع‌گرایی و افزایش جذابیت با دیجیتالی کردن پخش‌های کابلی، زمینی و ماهواره‌ای
۱۳۰	
۱۳۱	۳-۲-۶. افزایش خدمات مخاطب محور در ان‌اچ‌کی

۳-۳-۳. هند	۱۳۱
۳-۳-۱. دادن مجوز به اپراتورهای ماهواره‌ای	۱۳۱
۳-۳-۲. تأسیس نهادی برای نظارت بر پخش شبکه‌های کابلی، ماهواره‌ای و رادیویی	۱۳۴
۳-۳-۳. دیجیتالی کردن شبکه‌های کابلی	۱۳۴
۳-۳-۴. گسترش سرویس‌های تلویزیون موبایلی	۱۳۴
۳-۳-۵. ارتقای جایگاه تلویزیون ملی؛ دورداران	۱۳۵
۳-۳-۶. چین	۱۳۶
۳-۴-۱. ایجاد نهاد قانون‌گذار در حوزه پخش رادیو و تلویزیون	۱۳۶
۳-۴-۲. قوانین استفاده از شبکه‌های ماهواره‌ای	۱۳۶
۳-۴-۱. تقویت جایگاه تلویزیون‌های داخلی	۱۳۸
۳-۴-۴. مرکز برنامه‌ریزی در پخش و ایجاد شبکه‌های متنوع محلی	۱۴۰
۳-۴-۵. سیر در ساختار رسانه‌ها	۱۴۰
۳-۴-۶. تغییر در برنامه‌سازی؛ جهانی و محلی	۱۴۲
۳-۵-۵. ترکیه	۱۴۳
۳-۵-۱۰. راه‌اندازی شورای قانون‌گذاری پخش رادیویی و تلویزیونی	۱۴۳
۳-۵-۲. ایجاد فضای قانونی برای دادن مجوز به اپراتورهای ماهواره‌ای	۱۴۴
۳-۵-۳. دسترسی مخاطبان به انواع مختلف پخش‌کننده‌های رادیویی و تلویزیونی	۱۴۵
۳-۵-۴. ورود گروه‌های بازرگانی و سرمایه‌های خارجی به پخش رادیویی و تلویزیونی	۱۴۶
۳-۵-۵. ارتقای جایگاه تلویزیون ملی ترکیه	۱۴۶
۳-۵-۶. دیجیتالی کردن و گسترش شبکه‌های کابلی	۱۴۷
۳-۶-۳. عربستان سعودی	۱۴۷
۳-۶-۱. سیاست انتظار و دیدن	۱۴۸
۳-۶-۲. کنترل داخلی و مدیریت تأثیرات خارجی	۱۴۸
۳-۷-۳. رژیم صهیونیستی (اسرائیل)	۱۵۲
۳-۷-۱. تشکیل شورای تلویزیون کابلی و پخش ماهواره‌ای	۱۵۲
۳-۷-۲. دادن مجوز به مشترکان خانگی برای دریافت شبکه‌های ماهواره‌ای	۱۵۳

- ۱۵۳..... ۳-۷-۳. توسعه زیرساخت‌های ماهواره‌ای و کابلی
- ۱۵۵..... ۳-۸-۳. مالزی
- ۱۵۵..... ۳-۸-۱. راه‌اندازی ارتباطات ماهواره‌ای و سیستم‌عامل شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی
- ۱۵۵..... ۳-۸-۲. مشخص کردن ویژگی‌های فنی دریافت سیگنال‌های ماهواره‌ای
- ۱۵۶..... ۳-۸-۳. نظارت و فیلترینگ برنامه‌های شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۵۶..... ۳-۸-۴. ایجاد تنوع دسترسی به شبکه‌های تلویزیونی
- ۱۵۷..... ۳-۸-۵. ارائه خدمات متنوع شرکت ماهواره‌ای آسترو
- ۱۵۷..... ۳-۹-۱. ونزی
- ۱۵۸..... ۳-۹-۱-۱. بنابر کنش شبکه‌های داخلی و توجه به سواد رسانه‌ای
- ۱۵۸..... ۳-۹-۲. ایجاد پایریونی خصوصی و شبکه‌های کابلی
- ۱۵۸..... ۳-۹-۳. ایجاد محدودیت قانونی برای دریافت شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۵۹..... ۳-۹-۴. دادن جواز به اپراتورهای ماهواره‌ای برای پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی
- ۱۶۱..... ۳-۹-۵. راه‌اندازی شبکه‌های خصوصی و تمرکززدایی در پخش رادیویی و تلویزیونی
- ۱۶۱..... ۳-۹-۱۰. دیجیتالی شدن پخش رادیویی و تلویزیونی
- ۱۶۲..... ۳-۱۰. پاکستان
- ۱۶۲..... ۳-۱۰-۱. ثبت دارندگان دیش‌ها و بازپخش شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۶۲..... ۳-۱۰-۲. دادن مجوز به اپراتورهای کابلی و ماهواره‌ای
- ۱۶۴..... ۳-۱۱. سنگاپور
- ۱۶۴..... ۳-۱۱-۱. ممنوعیت دسترسی عمومی به شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۶۵..... ۳-۱۱-۲. راه‌اندازی شبکه کابلی برای دسترسی مشتریان به شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۶۶..... ۳-۱۲. تایلند
- ۱۶۶..... ۳-۱۲-۱. بازپخش شبکه‌های ماهواره‌ای
- ۱۶۶..... ۳-۱۲-۲. تشکیل نهاد قانون‌گذار برای مجوزدهی به اپراتورهای ماهواره‌ای
- ۱۶۶..... ۳-۱۲-۳. مجوزدهی به اپراتورهای پخش ماهواره‌ای
- ۱۶۸..... ۳-۱۲-۴. گسترش و شکل‌گیری شرکت‌های مادر تخصصی کابلی

۱۶۹.....	۳-۱۳. سریلانکا.....
۱۶۹.....	۳-۱۳-۱. بازپخش شبکه‌های ماهواره‌ای.....
۱۷۰.....	۳-۱۳-۲. دادن مجوز به اپراتورها برای پخش ماهواره‌ای و کابلی.....
۱۷۰.....	۳-۱۳-۳. تشدید کنترل بر اپراتورهای ماهواره‌ای و کابلی.....
۱۷۱.....	۳-۱۳-۴. دیجیتالی کردن پخش و برنامه‌های شبکه‌های تلویزیونی زمینی.....
۱۷۱.....	۳-۱۴. قطر.....
۱۷۲.....	۳-۱۴-۱. توسعه رسانه‌های داخلی.....
۱۷۳.....	۳-۱۴-۲. سرمایه‌گذاری بر صنعت و تولیدات داخلی.....
۱۷۴.....	۳-۱۴-۳. نقش فعال در فضای رسانه‌ای منطقه‌ای و جهانی.....
۱۷۴.....	۳-۱۵. تایوان.....
۱۷۶.....	۳-۱۶. عربستان.....
۱۷۶.....	۳-۱۶-۱. تلویزیون زمینی.....
۱۷۷.....	۳-۱۶-۲. تلویزیون کابلی.....
۱۷۷.....	۳-۱۶-۳. تلویزیون آنتن دهی.....
۱۷۷.....	۳-۱۷. هنگ‌کنگ.....
۱۷۷.....	۳-۱۷-۱. ارسال و پخش سیگنال‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای.....
۱۷۸.....	۳-۱۷-۲. دریافت خانگی شبکه‌های ماهواره‌ای.....
۱۷۹.....	۳-۱۸. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۱۷۹.....	۳-۱۸-۱. تعریف مسئله ماهواره.....
۱۸۲.....	۳-۱۸-۲. تصمیم‌گیری و حوزه دخالت دولت در سیاست‌گذاری.....
۱۸۳.....	۳-۱۸-۳. سیاست‌های اجرایی.....
۱۹۱.....	یادداشت‌ها.....

فصل چهارم. الگوی ذهنی صاحب نظران ایرانی در مواجهه با

شبکه‌های ماهواره‌ای.....

۱۹۵.....	مقدمه.....
۱۹۶.....	۴-۱. جامعه تحلیل.....
۱۹۷.....	۴-۲. روش تحلیل محتوای عمقی.....
۲۰۳.....	۴-۳. معیارهای دسته‌بندی گزاره‌های به‌دست‌آمده از ۶۶ روزنامه و مجله.....

۲۰۳	۴-۴. سیاست‌گذاری: ادبیات تحلیل داده‌ها
۲۰۴	۴-۴-۱. تعریف سیاست‌گذاری
۲۰۵	۴-۴-۲. فرآیند سیاست‌گذاری
۲۱۱	۴-۵. نتیجه‌گیری: تحلیل نظرات صاحب‌نظران در موضوع شبکه‌های ماهواره‌ای
۲۱۱	۴-۵-۱. صورت‌بندی مسئله شبکه‌های ماهواره‌ای
۲۲۴	۴-۵-۲. ارزیابی رویکردها و ابزارهای سیاستی موجود در مرحله اجرا
۲۳۷	۴-۵-۳. سیاست‌های پیشنهادی در قبال دریافت خانگی شبکه‌های ماهواره‌ای
۲۵۳	یادداشت‌ها
۲۷۷	فصل پنجم: تحلیل و نتیجه‌گیری
۲۷۷	مقدمه
۲۷۷	۵-۱. مسئله‌شناسی شبکه‌های ماهواره‌ای
۲۷۹	۵-۱-۱. نقد و بررسی
۲۸۴	۵-۲. ارزیابی رویکردها و ابزارهای سیاستی موجود در مرحله اجرا
۲۸۴	۵-۲-۱. آسیب‌های حوزه ارتباطات
۲۸۶	۵-۲-۲. آسیب‌های حوزه حقوقی
۲۹۱	۵-۳. سیاست‌های پیشنهادی در مواجهه با دریافت خانگی شبکه‌های ماهواره‌ای
۲۹۱	۵-۳-۱. سیاست‌های رسانه‌محور
۲۹۳	۵-۳-۲. سیاست‌های جامعه‌محور
۲۹۹	منابع و مأخذ
۳۱۱	نمایه

مقدمه نویسنده

پس از اتفاقات سال ۱۳۸۸ و پررنگ شدن موضوع نقش رسانه‌ها در تحولات اجتماعی ایران در مقابل دانشگاهی، نگارنده با مطالعه و نگارش یک مقاله دانشجویی در حوزه جنبش‌های اجتماعی جدید و ارتباط آن با فضای مجازی، با این مسئله مواجه شد، کدام رسانه می‌تواند نقش اساسی در شکل‌گیری حرکت‌های مشابه در جامعه ایرانی داشته باشد؟ با موفقیت در آزمون دکتری در دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) برای انتخاب موضوع رساله، در سال ۱۳۸۹ با مشورت دکتر «فؤاد یزدی»، کلیدواژه «رسانه‌های جایگزین» مطرح نظر نویسنده برای بررسی نقش رسانه در انتخابات ۱۳۸۸، گور، پیشنهاد گردید. با نگارش دومین مقاله دانشجویی در «درس نظریه‌های فرهنگی ارتباطی معاصر» ذیل نظر دکتر «حسام‌الدین آشنا» و مباحثات پی‌درپی با استاد محترم در مصداق‌شناسی رسانه‌های جایگزین، به این نتیجه دست پیدا کردم، شبکه‌های ماهواره‌ای مصداق موضوع مطروحه است. از این‌رو با توجه به گرایش سیاست‌گذاری، عنوان رساله دکتری‌ام بر اساس موضوع مذکور تنظیم گردید. در سال ۱۳۹۲ با ورود به مرحله نگارش رساله راهنمایی دکتر «مهدی محسنیان‌راد»، مورد مطالعه از جنبش‌های اجتماعی به بررسی «نقش سیاست جمهوری اسلامی در مواجهه با این پدیده تحول پیدا کرد. چرایی این تغییر را می‌توان در این استدلال پیدا نمود که بدانیم مختصات رویکردی که در ایران، رسانه مذکور را به عنوان یک متغیر مستقل دارای نفوذ بالا تعریف می‌کند دارای چه مؤلفه‌هایی است؟ علت انتخاب رویکرد فوق را می‌توان در این جهت تعریف کرد، قبل از پرداختن به مسئله میدانی تأثیر این شبکه‌ها بر جنبش‌های اجتماعی، لازم است نگارنده به عنوان شخص ثالث به مواجهه نگاه نظام سیاسی و دانشگاهی ایران با مسئله رسانه و شبکه‌های ماهواره‌ای بپردازد و در

میدان از قبل تعیین شده خود را تعریف ننماید. زاویه دید مذکور می‌تواند محققان دیگر را نسبت به پیش‌دوری‌های حاکم بر افکار مسئولین و نخبگان دانشگاهی آگاه نماید و قضاوت پژوهشگران آینده را نسبت به مسئله مذکور دقیق‌تر کند. برای این منظور مقرر گردید، علاوه بر مطالعه کشورهای آسیایی، ذهنیت تاریخی مسئولین جمهوری اسلامی و صاحب‌نظران دانشگاهی در طول ۳۰ سال گذشته مورد بررسی قرار گیرد تا بتوان به مدل ذهنی گروه‌های مرجع تعریف‌شده دست‌یافت و قدم‌های دیگر را بر این اساس تنظیم کرد. مقاله پیش رو حاصل تأملات ۱۰ ساله محقق و نگارش رساله دکتری در این باره است. با پایان یافتن دوره دکتری در دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) و مشغول به کار شدن در «گروه عدل و مطالبات فرهنگی - اجتماعی» «پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی» و پشتیبانی‌های انجام شده، از سوی «مرکز مطالعات اجتماعی و تمدنی»، رساله دکتری خود را با تمرکز بر مباحث کی‌در قالب کتاب تنظیم و با کمک انتشارات دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام) برای استفاده عمده مخاطبان چاپ رسانیدم. نگارنده امیدوار است، بتواند دیگر اثرات خود را در سال‌های آینده با ترجمه و بازسازی داده‌های کمی استخراج کرده و در قالب مقالات علمی - پژوهشی در اختیار صاحب‌نظران قرار دهد. به امید آنکه این اثر بتواند با زبانی هرچند نارسا، فضای غبارآلود شناخت و سیاست‌گذاری رسانه‌ای کشور را کمی شفاف نماید و افق‌های جدیدی را در این راستا گشاید. در پایان لازم می‌دانم از تمام کسانی که در نگارش اثر پیش رو به نگارنده کمک نموده‌اند، تشکر نمایم.